

O'ZBEKISTONDA SAVDO XIZMATLARI HUDUDIY KLASTERINI SHAKLLANTIRISH

Sattarova Nargiz Toxirovna

SamISI "Menejment" kafedراسi assistenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bugungi kunda savdo xizmatlarining mohiyati, unda hududiy klasterlarni shakllantirish imkoniyatlari yoritib berilgan. Qolaversa, muallif tomonidan O'zbekistonda savdo xizmatlarini hududiy klasterlarini shakllantirish jarayonlari bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar. Savdo, iqtisodiyot, biznes, hududiy klasterlar.

FORMATION OF TRADE SERVICES REGIONAL CLUSTER IN UZBEKISTAN

Sattarova Nargiz Tokhirovna

Assistant of department of "Management" SamIES

Abstract. This article describes the nature of trade services today, the possibilities of forming regional clusters in it. In addition, the author developed proposals and recommendations on the processes of forming regional clusters of trade services in Uzbekistan.

Key words. Trade, economy, business, regional clusters.

Mamlakatimizda savdo sohasining oxirgi iste'molchilar ongidagi o'zgarishlari yildan-yilga oshib bormoqda. Ayniqsa, savdo xizmatlarini ko'rsatishda hududiy klasterlarni shakllantirish har bir tadqiqotchining oldidagi asosiy vazifalardan hisoblanadi.

Mintaqada yoki munitsipalitetda mavjud bo'lgan savdo klasterlarni ajratish va qo'llab-quvvatlash mahalliy hokimiyatning vazifasi bo'lib, mahalliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlash va hududning afzalliklarini oshirishdir. Biroq, klasterlarning o'ziga xos xususiyati shundaki, bir tomondan,

ularni faqat hokimiyatning sa'y-harakatlari bilan yaratish mumkin emas, ikkinchi tomondan, klasterlashning foydasi har doim ham xo'jalik yurituvchi subyektlarning o'zlari tomonidan amalga oshirilmaydi va tushunilmaydi.

Shuning uchun strategik rejani shakllantirish hududni klasterli tahliliga asoslanishi kerak. Har bir klasteri uning munitsipalitetdagi ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat rivojlanishidagi asosiy tendentsiyalarga va ijobiy tendentsiyalarni kuchaytirish va zaiflashtirish qobiliyatiga ta'siri nuqtai nazaridan baholanishi kerak. Shunga asoslanib, ta'sir nuqtalarini aniq yo'naltirish mumkin va hokimiyat klasteri rivojlantirish uchun foydalanadigan mexanizmlarni tanlash mumkin.

Savdo xizmatlarida hududiy klasterning kamchiliklari bu, birinchi navbatda, ixtisoslashgan mehnat bozori, ta'lim va o'qitish. Agar biz ushbu hisob-kitoblarni mehnat unumdorligining asosiy ko'rsatkichlari va aholi daromadlari ko'rsatkichlari bilan taqqoslasak, past daromadlar muammosi aynan shu klasterga jamlanganligini ko'ramiz. Shahar aholisining 40 foizdan ko'prog'i ushbu klaster korxonalarida ishlayotganligini hisobga olsak, ushbu klasterning ta'sirini ortiqcha baholab bo'lmaydi.

Boshqa klaster munosabatlarining tahlili shuni ko'rsatdiki, klaster mahalliy bozorga deyarli ta'sir ko'rsatmaydi. Boshqacha qilib aytganda, mahsulot etkazib beruvchilari va xaridorlari munitsipalitetdan tashqarida va ko'pincha Moskva viloyatining chegaralaridan tashqarida. Dunyoda o'xshashligi yo'q yuqori texnologiyalar, hududlarda ishlaydigan boshqa klasterlar tomonidan hech qanday tarzda qo'llanilmaydi va umuman hududning raqobatdoshligiga ta'sir qilmaydi. Boshqacha qilib aytganda, hokimiyat hududida klaster ishlamaydi.

Klasterlar yaratishning muhim elementi - bu maxsus o'qitilgan tashqi agent ("tarmoq yoki klaster brokeri") orqali o'zaro o'rganish orqali erishilgan uning ishtirokchilari o'rtasida etarlicha ishonchli daraja.

Klaster vositachisi uni klasterning bo'lajak ishtirokchilari o'zlari, ushbu mintaqaviy bozorga kirishni istagan yirik kapital vakili yoki mahalliy ma'muriyat

tashabbusi bilan yollashlari mumkin. Bunday holda biz sun'iy ravishda tashkil etilgan korxonalar klasteri bilan shug'ullanmoqdamiz.

Sun'iy ravishda tashkil etilgan korxonalar klasterlarini muvaffaqiyatli tugatish mumkin, keyin muvaffaqiyatli yoki hayotiy barqaror korxonalar klasteri yaratiladi. Bu shuni anglatadiki, klasterdagi ishbilarmonlar "nima qilish kerakligini" bilishadi, lekin ular har doim ham "qanday qilib" samarali ishlashni bilishmaydi. Klaster bu yordamni tashqi tomondan - mahalliy hokimiyat yoki yirik biznes tomonidan oladi.

Klasterlar aniq va aniqlanmagan. Birinchi holda, kichik korxonalar klasteri bu hujjatlashtirilgan tuzilma, ya'ni ro'yxatdan o'tgan klaster. Ikkinchi holda, bu qonuniy mustaqil kichik va o'rta korxonalarining norasmiy yig'indisi, ya'ni aniqlanmagan klaster. Biroq, har ikkala holatda ham, klaster bu bozor kuchiga ega bo'lmagan va muvofiqlashtirilgan va kelishilgan biznesni amalga oshiradigan, qonuniy mustaqil bo'lgan korxonalarining yig'indisidir. Boshqacha qilib aytganda, klaster a'zolarining aktivlari ustidan nazorat mavjud bo'lmaganda, umumiy aktivlarni boshqarish ustidan nazorat shakllantiriladi va qat'iy ta'minlanadi. Korxonalarining aniq klasterlari ham haqiqiy va soxtaga bo'linadi. Korxonalarining real klasterlari cheklangan resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatiga ega. Klasterga kirish resurslarni taqsimlashni yaxshilaydi. Soxta klasterlar xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Ba'zan klasterlarga bozorda dominant kompaniya bo'lgan kichik korxonalar kiradi. Bunday holda, biz kichik kompaniyalar klasteri bilan emas, balki dominant kompaniyaning "narx soyaboni" deb nomlangan korxonalar guruhi bilan shug'ullanmoqdamiz.

Korxonalar klasterini shakllantirishni qo'llab-quvvatlash shakllari.

Umumiy amaliyotga asoslanib, O'zbekiston klaster tashabbuslarini rivojlantirishni moliyalashtirish uchta asosiy manbadan - mintaqaviy, federal byudjetdan va byudjetdan tashqari moliyalashtirishdan (klaster a'zolarining shaxsiy mablag'lari hisobidan) iborat. Davlat asosan klasterlar rivojlanishini ta'minlaydigan asosan ijtimoiy va infratuzilma loyihalarini qo'llab-quvvatlashga

yo'naltirilgan asosiy investor sifatida ishtirok etadi. Klaster tashabbuslarini rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning standart usullaridan biri soliq imtiyozlarining turli shakllarini taqdim etishdir. Davlat tomonidan yordam klaster ehtiyojlari uchun hududlar, ishlab chiqarish ob'ektlari bilan ta'minlash orqali ham amalga oshiriladi. Qurilish sanoatining yangi tashkil etilgan klasterini qo'llab-quvvatlashning muhim shakllaridan biri bu uning tarkibiga kirgan tashkilotlarni mintaqadagi bino va inshootlarni qurish, rekonstruktsiya qilish yoki kapital ta'mirlashga qaratilgan davlat maqsadli dasturlarida ishtirok etish bo'lishi mumkin (shuningdek, ushbu turlarni amalga oshirish uchun zarur resurslarni etkazib beruvchi sifatida). ishlari).

Klasterning tashqi va ichki muhitini farqlash kerak. Sanoat klasterining ishlashi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi ekologik omillarni klasterga ta'siriga ko'ra uch toifaga bo'lish mumkin: birinchi toifa federal hukumat (davlatning umumiy iqtisodiy siyosati, soliq siyosati, sanoat siyosati, ijtimoiy-demografik siyosat, fan siyosati). va ta'lim, qonunchilik tizimi va boshqalar); ikkinchi toifaga mintaqa kiradi (mintaqaning moddiy ta'minoti va infratuzilmasi, mintaqaviy hokimiyat organlari faoliyati, mintaqaviy iqtisodiy siyosat yo'nalishlari, mintaqadagi ijtimoiy-demografik vaziyat, mintaqaviy mehnat bozori, mintaqaning ilmiy va o'quv bazasi kiradi); uchinchi toifaga klaster a'zosi bo'lmagan kompaniyalar kiradi. Klasterning ichki muhiti quyidagilardan iborat: kadrlar, klasterni boshqarish tizimini tashkil qilish, ishtirok etayotgan korxonalarining ishlab chiqarish va texnik salohiyati, marketing, resurs ta'minoti tizimi va moliya.

Klaster faoliyatining samaradorligini davlat iqtisodiyoti uchun oqibatlarini nuqtai nazaridan ham baholash mumkin. Birinchidan, klasterning muvaffaqiyatli ishlashi kichik biznesda ishlaydigan odamlar uchun ish o'rinlari saqlanishining kafolati hisoblanadi. Va bu soliq bazasining saqlanib qolishini anglatadi. Bundan tashqari, bu ishsizlik nafaqalarini kamaytirishni anglatadi. Shuning uchun, hokimiyat har doim kichik biznesga g'amxo'rlik qiladi. Shu sababli, turli darajadagi hokimiyatlar ko'pincha "klasterlar eksportni ko'paytirish va chet el

investitsiyalarini jalb qilish uchun harakatlantiruvchi kuch" deb ishonganliklari sababli korxonalar klasterini yaratish va qo'llab-quvvatlashni boshlashadi. Bozor sub'ekti nuqtai nazaridan,

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. А р е н б а х Ю. А. Научно-производственные кластеры как форма развития промышленной сферы региона // Капитал человеческий. 2014. №. 10. С. 73-77.

2. Несмачных О. В., Литовченко В. В. Кластерная политика в стратегии инновационного развития России и зарубежных стран // Фундаментальные исследования. 2014. №. 9. С. 164-165.

3. Смольянова Е. Л., Ахенбах Ю. А. Концептуальные положения формирования и развития научно-производственных кластеров: Международный опыт // Вестник Воронежского государственного университета инженерных технологий. 2012. №. 3. С. 193-194.

4. Усмонов Б., Раджабов О. Изучение опыта развития и управление

